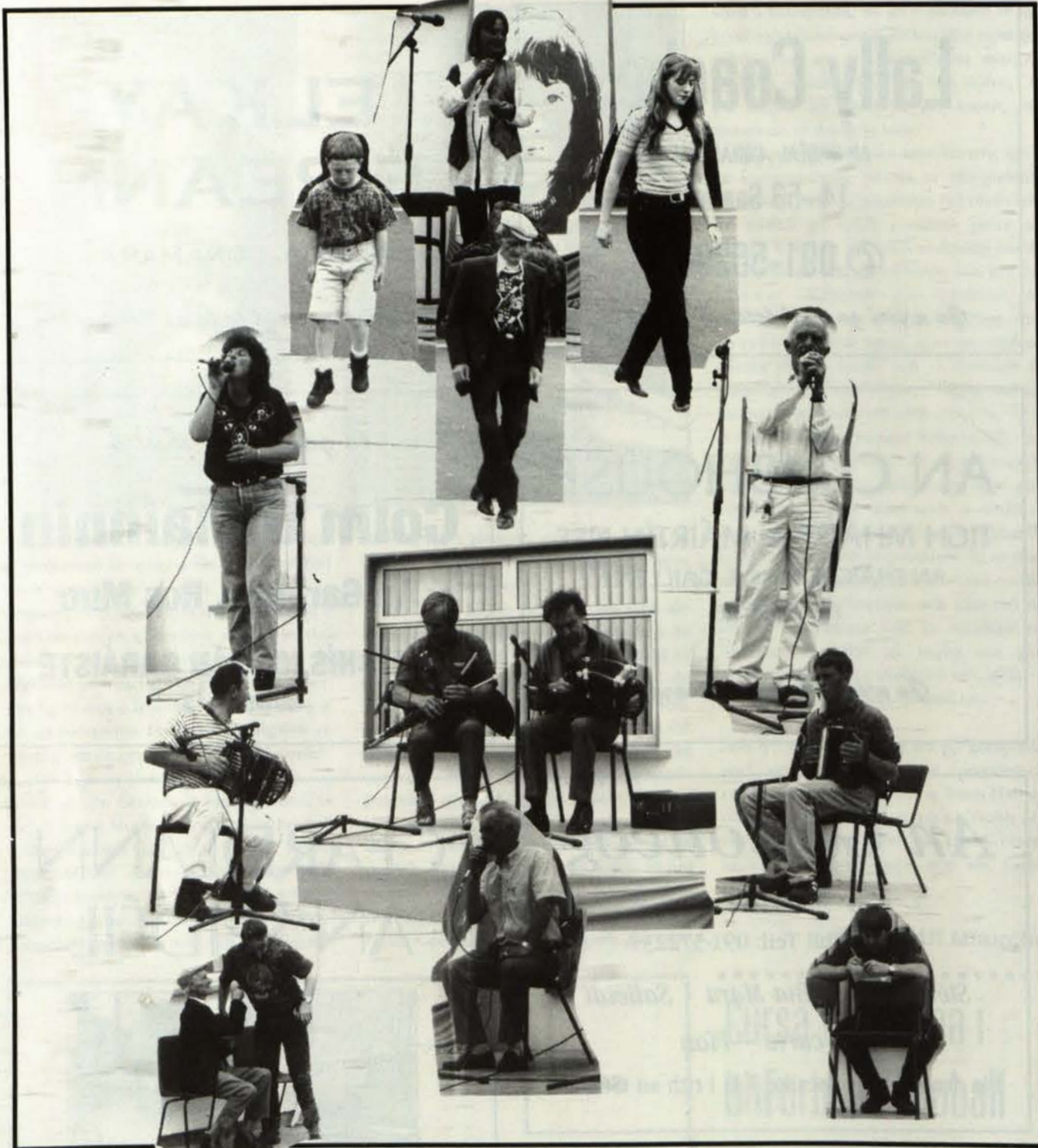

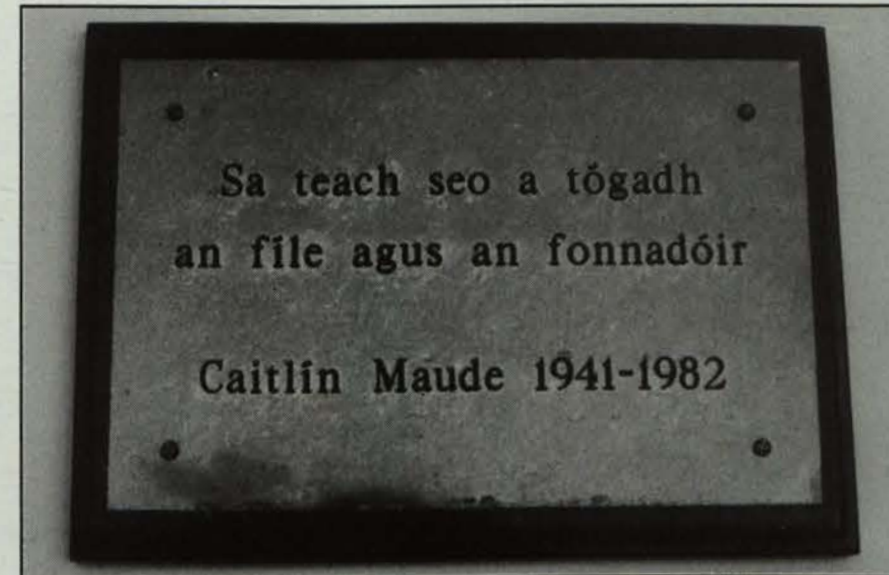
FÉILE CHAITLÍN MAUDE

Ar an 23ú de mhí Meithimh, oíche Fhéil'Sin Seáin, cuireadh tús le Féile Chaitlín Maude ag Aifreann an lae i Seipéal Ros Muc, in ómós don scríbhneoir agus amhránaí cáiliúil a cailleadh agus í óg. Níos deireanaí an mhaidin chéanna i reilig Chill Bhriocáin thug Prionsais Mac Aonghusa agus an tAire Ealaíon, Cultúir, agus Gaeltachta Michael D. Higgins oráid in ómós di. Ina dhiaidh sin ag an teach, inár rugadh í, nocht a deartháir Cyril leacht cuimhneacháin agus tar éis lóin san Ionad Fiontair chuir Máirtín Tom Sheáinín tús le himeachtaí ar an stáitse. I measc na n-imeachtaí, chas Club Óige Ros Muc dreas ceoil agus rinne siad cúpla

agallamh beirte, ansin dúirt Tom Sallí Ó Flatharta dán de chuid Chaitlín Maude. Dúirt Sarah Ghriallais amhrán agus nár laga Dia go deo é, rinne Collín Sheáin Dharach damhsa ar an sean nós. Bhí neart ceoltóirí ann an lá sin agus orthu sin bhí Maltí Joe Shéamais, Johnny Phádraig Phetuir, Páidí Breathnach agus Luisne Ní Neachtain agus chas siad go dtí deireadh an lae. Baineadh sult as na himeachtaí ar fad agus rinne Sibéal Ní Mháille agus na daoine óga eile a thug cúnamh obair dochreidte dá eagrú. Níos deireanaí lasadh tinte cnámh agus bhí oíche go maidin ann. Tá muid ag súil leis an gcéad cheann eile!

FILÍOCHT CHAITLÍN MAUDE

le Bríd Ní Chartúir

An leac cuimhniúcháin a nochtaiodh Mí Meitheamh na bliana seo le linn Éigse Chaitlín Maude.

Chuir an tAthair Séan Ó Donnchú Caitlín Maude i gcosúlacht le duine a chuaigh amach ar an bhfarraige ard, i gcurach beag a cuid samhlaíochta, go ndeachaigh sí ag iascaireacht agus gur thug sí arais climín álainn dánta a bhfuil beomhaireacht, sólás, solas agus an-fhírinne iontu. Is álainn go deo an cur síos é sin ar fhilíocht Chaitlín Maude. Bheadh sé deacair cur leis an léargas a thug sé ar a cuid filíocht ina sheanmóir ag an Aifreann ag Éigse Chaitlín Maude, le gairid.

Téama na coimhlínte sioraí idir dea-thréithe agus droch thréithe an duine atá sa dán Comhghairdeachas. Cé acu a fhaigheann an lámh in uachtar? Tá an file searbhúsach faoi 'diabhail dubha éad-mhara' an uabhair i nádúr an duine. Tá míshuaimhneas agus mí shástacht an fhile le feiceáil sna focail láidir, géar... 'mo ghairdeachas stróicthe stiallta ... gur chaoineas le déistin'.

Cuireann an file rúndiamhar an tsaoil os comhair ár súile, 'maireann muid ó ló go ló le 'móide' is 'lúide'. Níl a fhios ag an duine cén casadh is féidir thíocht roimhe sa saol. Cuirtear in iúil sna híomhánna éagsúla go bhfuil tús, lár agus deireadh le chuile shaolré daonna.

An fhad agus atá tú beo, tá rudaí i do shaol ag fáil bháis agus scéil do shaol ag athrú, an chiall a bhaineann mise as 'Dán'. Tá uaigneas an tsaoil sa véarsa deiridh. Is iomaí uair a bhíonn an saol crua agus deacair. Tá bás taobh istigh den bheatha i gcorcal an tsaoil. Adhmaíonn an file gur 'tocht rómhór é tocht na beatha'.

Tá buairt agus briseadh croí dá

Impí

A ógánaigh,
ná tar i mo dháil,
ná labhair...
is binn iad
briathra grá -
is binne aríst
an friotal
nár dúradh ariamh -
níl breith
gan smál -
breith briathar
amhlaidh atá
is ní bheadh ann
ach 'rogha an dá dhiogh'
ó tharla
an scéal mar 'tá
ná bris
an ghloine ghlan
'tá eadrainn
(ní bristear gloine
gan fuil is pian)

óir tá Neamh
nó Ifreann thall
'gus cén mhaith Neamh
mura mairfidh sé
go bráth? -
ní ifreann
go hifreann
iar-Nemhe
impím aríst,
ná labhair,
a ógánaigh,
a 'Dhiarmaid',
is beidh muid
suaimhneach -
an tuisceint do-theangmhaithe
eadrainn
gan gair againn
drannadh leis
le saol na saol
is é dár mealladh
de shíor -
ach impím...
ná labhair...

Comhghairdeachas

Rinne gairdeachas -
thraoslaíos leo -
gháir siad
'gus bhíodar buíoch
ach d'ealaigh
diabhail dhubha
éadmhara
aniar as
cúinní dorchá
a n-anama
gur fágadh ansin
mo ghairdeachas
stróicthe stiallta
eatarthu
'gus gur chaoineas
le déistin...

Dán

Maireamuid ó ló go ló
le 'móide' is 'lúide'
báis is beatha
Ní boladh beag é
boladh an bháis
ach is boladh mór é
boladh beatha
tachtadh beag é
tachtadh an bháis
ach is tocht rómhór é
tocht na beatha

Le cead ón Dr Chiarán Ó
Coighligh, Eagarthóir,
Caitlín Maude, Dánta

Níl ach bean amháin ainmnithe ar an leacht cuimhneacháin ar an Turlach Beag, a chuir Conradh an Gaeilge suas sa bhliain 1993 (nuair a bhí an Conradh féin céad bliain d'aois) in onóir daoine de bhunadh Ros Muc agus daoine eile a chónaigh san áit, a sheas leis an nGaeilge, leis an bpobal agus leis an náisiún. Sin í **Caitlín Maude**, file, amhránaí, múin-teoir, trodaí ar son chearta ban agus bean a sheas agus a throid nuair ba call sin ar son a cuid prionsabail.

"Dá mba beo di, déarfainn go mbeadh sí ag cur cumann cearta pobail ar bun". Sin mar a labhair **Prionsias Mac Aonghusa** faoi **Chaitlín Maude** ina aitheasc in omós di ag an Éigse i mí Meitheimh na bliana seo.

Maidir lena saol ealaíonta, chaith sí tréimhse maith ag aisteoireacht, ar an méan-scoil, ar an Ollscoil, sa Taibhdhearc i nGaillimh agus sa Damer i mBleá Cliath. Bhain sí árd cháil amach mar amhránaí ar an sean-nós. D'éisigh Gael Linn ceirnín léi, *Caitlín*, i 1975.

Théis di bás a fháil i 1981 le ailse, foilsíodh cnuasach dánta léithi i 1984 agus chuir **Ciarán Ó Coigligh** leabhar dá cuid dramaíochta agus próis in eagar chomh maith.

Dúirt Caitlín fhéin, faoin bhfilíocht: "Sílím gur fuinsean de chuid na n-ghlaíochta agus an anama an fhilíocht agus go bhfuil cuid den fhilíocht chomhaimseartha ró-intleachtúil in ainneoin nach

CAITLÍN MAUDE

1941-1982

Tá muid go mór faoi chomaoín ag Muintir Kenny agus An Dámhlann, *An Spidéal*, as an grianghraf seo a chur ar fáil dhúinn.

fuinsean de chuid na hintleachta an fhilíocht ar chor ar bith... Athraíonn (an fhilíocht) do thuisceint nó ba cheart go n-athródh... santaíonn muid uilig an aontacht. Sin, dar liomsa, aidhm na healaíne.'

Bhí sí tógtha le cearta pobail, teangan agus tíre. Tír ghrá-thóir a thug Prionsias Mac Aonghusa uirthi. "Nuair a smaoiním ar pholaiteoirí, smaoiním ar chaimiléirí" a dúirt sí babhta ar chlár teilifíse.

Duine polaitiúil a bhí inti. Thug sí tacaíocht don fheachtas in aghaidh an Chomhargaidh. Bhí sí páirteach sna máirseálacha ar son na stailceoirí ocrais sa gCeis Fhada. Thabhaigh sí le hagóid *Mhisneach* ag Éigse Pheadair Uí Dhoirín sa mbliain 1969 cé go raibh sí fhéin ar dhuine de na léachtóirí.

Dúirt a máthair go raibh sí an-tógtha le bheith ag staidéar nuair a bhí sí óg agus go raibh sí róthuisceanach dá haois ar bhealaí. Dúirt a hathair gur dhúirt Caitlín í féin gurbh é an fáth ar thosaigh sí ag scríobh filíochta: ná gur thug sé sásamh intinne di. Dúirt sé go mb'fhéidir go raibh daoine i gceist aici sna píosáí filíochta, agus nach raibh sí ag iarraidh é a thabhairt amach go hoscailte cé hiad féin. Cheap an bheirt acu go raibh sí ag scríobh don dá aicme - léannta agus neamhléannta - agus dá réir sin go bhfuil cuid dá cuid filíochta nach mbainfeadh gnáth-mhuintir na Gaeltachta morán meabhrach aisti.

Duine an-chneasta, an-díreach a bhí inti. Bhí sí in ann iarraidh den teanga a thabhairt uaithi freisin dá mbeadh daoine ann nach dtaitneodh ró-mhaith léi! Fuair sí bás go hóg in aois 41, ar an 6ú Meitheamh 1982. Nochtáíodh plaic práis i gcuimhne uirthi ar thaobh tigh Mhaude i gCill Bhriocáin ag an Éigse i mbliana.

FILÍOCHT CHAITLÍN MAUDE

Ar lean ó lch 11

scrúdú sa trí dhán seo a roghnaigh mé, chomh maith le mothúcháin cosúil le grá, fearg agus greann.

'Is beag rud a tharlaíonn dhuit, a ghoilleann ort nó a dhúisíonn thú, nach bhfeicfidh tú macalla dó i bhfilíocht

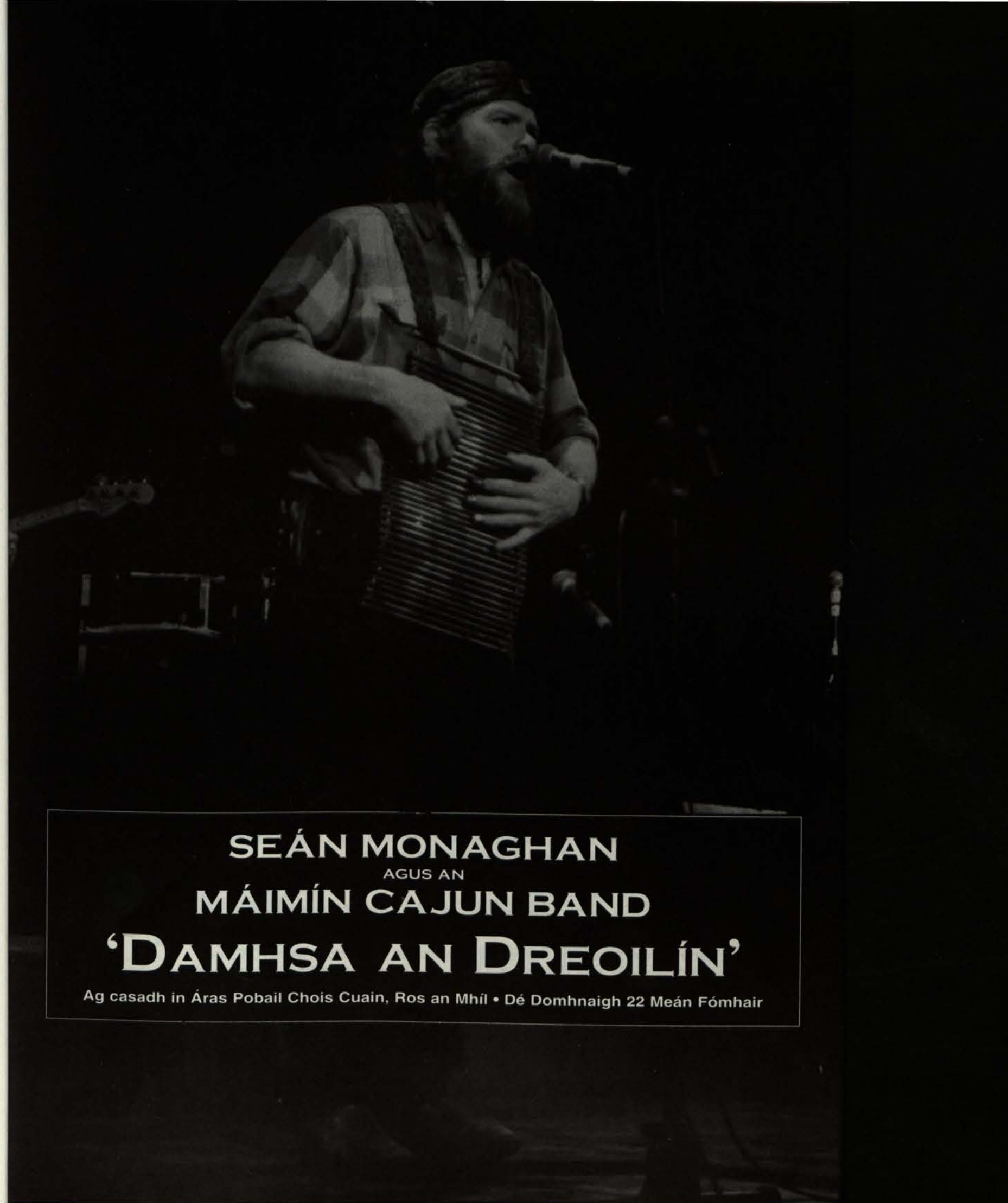
Chaitlín Maude, dar leis an tAth Séan Ó Donnchú. Luaigh sé na doimhneachtaí atá i bhfolach istigh ina cuid dánta. Aon duine a bhfuil luí aige le dánta agus a thuigeann scil na gontachta i scríbh-neoireacht, bheadh sé tógtha le filíocht **Chaitlín Maude**.

Éalú ó fhreagrachtaí an tsaoil an téama atá in **Impí**. Déanann an dán tagairt den mistéar atá ag baint leis an rud nach ndeirneann nó nach labhraíonn muid lena chéile faoi. Bhí bua faoi leith aici go raibh talamh Chonamara ag briseadh amach ina cuid scríbhinní mar a dúirt

An tAthair ó Donnchú fuithi. Tá nadúr na háite ina cuid dánta agus tá na focail dúchasach.

File mar sin a fhanann dilís don teorainn idir an dorchadas agus an solas, idir an lá agus an oíche, idir an tsíoraíocht agus an saol seo, tá solás luachmhar ag tíocht óna cuid filíochta a dúirt an tAthair Séan ó Donnchú.

Ní fhéadfadh mé athchoimire níos fearr ná sin a dhéanamh ar chnuasach filíochta **Chaitlín Maude**.

SEÁN MONAGHAN

AGUS AN

MÁIMÍN CAJUN BAND

'DAMHSA AN DREOILÍN'

Ag casadh in Áras Pobail Chois Cuain, Ros an Mhíl • Dé Domhnaigh 22 Meán Fómhair